

nikdy neobejde bez jisté intelektuální námahy. Vojtěchova koncepce celé otázky však Prokofjeva poněkud zkruskuje. I když Prokofjev stál v centru sporů a bojů za novou socialistickou hudbu, byl i on historicky podmíněn. Nebyl tedy sám onou ústřední problematikou, nýbrž naopak při hodnocení jeho děl projevovaly se hlubší důsledky příčin, zahrnujících celou kulturně politickou oblast. Vojtěch se tedy nechal strhnout k určitému subjektivismu plynoucímu ze subjektivního charakteru sborníkových materiálů a staví se stůj co stůj apologeticky.

Předností sborníku je svědomitost, s jakou byly texty rekonstruovány. Ačkoliv se Vojtěch opíral o Šlifštejnův sborník *S. S. Prokofjev* (Muzgiz 1956), po ediční stránce dokonale pracovaný a vybavený, doplnil ještě navíc některé vzpomínky Prokofjevových přátel ze západoněmecké prokofjevovské edice z roku 1953. V úplnosti převzal též jedinečný příspěvek S. M. Ejzenštejna *PRKJV*, literárně velmi originální. Ejzenštejn postihl totiž Prokofjeva jako jeho umělecký současník, zachytil jeho energickou rázovitost, příznačnou i pro hudební výraz, a formuloval řadu postřehů k dobové i osobní Prokofjevově psychologii, které obvykle uniknou historicky přísně postupujícímu badateli. Svědectví Prokofjevových příbuzných, známých i spolupracovníků dokresluje skladatelův lidský profil. Základem sborníku je však jeho autobiografie z roku 1941. Prokofjev tu humorně a věcným slohem líčí řadu životních episod, které zřejmě pokládá za nejtýpicetější a pro vlastní umělecký vývoj nejnvlivnější. Pro poznání jeho estetické orientace, vztahu k soudobé moderně i k politické skutečnosti je důležitá řada článků, recenzí i úvah, v nichž formuloval i důležité myšlenky o poslání socialistického umělce. Bylo by mylné chtít z tohoto myšlenkového odkazu mistra rekonstruovat tvůrčí estetiku. Prokofjevovy názory, zejména pak důsledný a vnitřně poctivý vývoj jeho stanoviska projevující se v přísné tvůrči, a což je novým rysem — i občanské morálce, mohou se stát dokumentem růstu socialistické umělecké generace. Potud tedy platnost a aktuální význam Prokofjevova příkladu. Historickou hodnotu mají i publikované výňatky z Prokofjevovy korespondence s N. J. Mjaskovským a rané kritické ohlasy Prokofjevových děl nebo vystoupení.

Vojtěch položil ve své edici důraz na obsahové uspořádání a doplnění sborníku. Oproti sovětské edici přináší česká publikace daleko chudší pomocné vybavení, což editor odůvodňuje snadnou dostupností původní sovětské edice. Sborník poskytuje českému čtenáři plastický obraz Prokofjevova zjevu a nesporně podnítl další zájem o soustavnější uvádění jeho díla. Nikterak nenahrazuje vlastní úkoly musikologů přiblížit Prokofjevovu tvorbu důkladnou analýzou, hodnocením a historickým vykreslením jeho prostředí.

Jiří Fukač

Emil Hradecký, *Úvod do studia tonální harmonie* (SNKLHU, Praha 1960).

V české hudebně teoretické literatuře je málo prací, které pojednávají o otázkách logiky a zákonitosti hudebního jazyka v jeho vývojové souvislosti. Tím větší zásluha patří Hradeckému za jeho *Úvod do tonální harmonie*. Není to publikace určená hudební praxi. Autor sleduje jiný cíl: kniha má být pomocí a usnadněním práce těm, kdož se chtějí věnovat samostatnému studiu harmonie, jedné ze stěžejních hudebněteoretických disciplín. Vychází všude z živé hudby a její mluvy, z níž odvozuje teoretické poznatky. První část je věnována historii harmonie, druhá její systematické. Autor své výklady netříští vysvětlováním mnoha problémů oblastí, která je středem jeho zájmu. Soustřeďuje pozornost spíše k několika základním otázkám. Je to zejména osvětlení harmonického jevu a jednotky, jejich izolovanosti i vzájemných vztahů, dále tonality, vazby souzvuků, principu citlivého tónu, kadence, odvozenosti spojů, melodických disonancí, ale i útvarů složených, diatonických i chromatických, v mezích jedné i více tónin, kde všude zdůrazňuje jednotnost, logičnost a řád, vkladnou v této zdánlivě tak nespoutané oblasti hudebního myšlení. Nejedna jeho postřeh je zcela nový, leckde vymycuje mechanické přenesení nesprávných definic z jedné učebnice harmonie do druhé. Přitom všude

projevuje úctyhodný rozhled i znalost příslušné literatury. Některé myšlenky by bylo možno snad ještě domyslet, např. princip různého účinku spojů základních harmonických útvarů, paralelnost vztahných a prostných souzvuků, závěry církevních tónin, kombinace mnohozvuků, modulaci aj.

Přes jasnost a srozumitelnost výkladů lze mít pochyby o tom, že se stane systematická část Hradeckého práce úvodem do studia harmonie, i když je jeho ojedinělým, sebevítanějším doplněním. Zdůvodnění souvislosti a zákonitosti hudebního myšlení je ve většině praktických učebnic harmonie opomíjeno. Hradecký však z této látky vychází a bylo by žádoucí, aby ji pochopil i ten, jemuž je ještě zcela neznáma. Zdá se, že zde klade na čtenáře požadavky příliš vysoké.

V čem spatřujeme největší klad pro toho, kdo se bude studiem jeho práce zabývat, je historická část knihy. Mimo Volkovy Teoretické základy harmonie jsme v české odborné literatuře postrádali práci, která by se zabývala stěžejními otázkami harmonické problematiky v dějinné souvislosti. Hradecký ji věnuje větší část svých úvah. V tom je přínos jeho publikace největší, a lze ji proto právem pokládat za podstatné obohacení naší hudebně-teoretické literatury.

Zdeněk Blažek

Hudobnovědné štúdie IV. Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava 1960, str. 340.

Hudobnovědné štúdie vydávané SAV mohou si činit nárok na prvenství mezi všemi současnými sborníkovými edicemi tohoto druhu v ČSSR. Nejen že tu zásluhou značných edičních možností krystalizují metodologické postupy marxistické musikologie po stránce kvalitativní, ale především se rozšiřuje dosud úzký záběr musikologické problematiky, řešené v posledních letech našimi badateli. Výrazné jsou tu zastoupeny i takové otázky, jimž není věnována téměř žádná pozornost, ačkoliv se tím vytváří nebezpečí značné opožděnosti za vývojem světového bádání. V tom smyslu znamená objevný přínos studie Richarda Rybáříče *Sekvence spíšské graduálu Juraja z Kežmarku* (str. 100–125), podrobující všestranné pramenné i obsahové srovnávací analýze jednu z nejceněnějších středověkých památek slovenské proveniencie, spíšské graduál z r. 1426. 68 sekvencí tohoto rukopisu srovnává autor s nejbližším okruhem slovenských, uherských a českých památek i s hymnologickými edicemi evropského dosahu (Dreves—Blume—Bannister: *Analecta*, Chevalier: *Repertorium Hymnologicum*, moderní maďarská edice B. Rajeczského: *Melodiarum*) a dochází k závěru, že slovenská hudební kultura tohoto údobí vykazuje mocné vlivy západoevropské, německé, české i uherské, kdežto domácí tvořivost je zastoupena poměrně nepatrně (dvě sekvence — č. 25 a 65 — jsou spíšské proveniencie). Z mediaevalistických prací najdeme tu ještě studii Jaroslava Vanickéhoho *Domaslav — první známý český hymnograf*, v níž pisatel shrnuje dosavadní stav bádání o postavě tohoto domnělého skladatele, ve skutečnosti však básníka. Kloní se k názoru o Domaslavově příslušnosti k dominikánskému řádu a podává transkripci sekvence *De superna yerarchia*. Jeho shrnutí je cenné, ačkoliv nepřináší mnoho původních postřehů.

M. Filip spolu s L. Lengem ve studii *Slovenské ľudové píšťaly* se obírají organologickými i folkloristickými problémy. Podnětná je zvláště Lengova hypotéza o vzájemné historické souvislosti písňového folklóru s akustickými možnostmi nástrojů: tak např. převaha mixolydické modalit může být důsledkem použití fujar (str. 91), lydičnost zřejmě souvisí s tzv. piščalou — koncůvkou, prokazatelný je i vliv gajd na vokální projev goralských oblastí. Sociologické a psychologické závěry bude však třeba podepřít daleko podrobnější argumentací. Původní cenou prací je i *Příspěvek k výzkumu slovenských dělnických písní* známé badatelské dvojice Václava Pletky a Vladimíra Karbusického. Shrnuje dosavadní stav